

A moratoria do eucalipto en Galiza: unha análise da súa ineficacia

Comisión de Montes de ADEGA

Neste artigo, a Comisión de Montes de ADEGA aborda a eficacia da moratoria aprobada pola Xunta de Galiza no 2021 e estuda as implicacións da súa ampliación até o ano 2030.

Vista nadir dunha plantación de eucaliptos · Ramsés Pérez

No ano 2021, o Parlamento galego aprobaba o novo Plano Forestal de Galiza 2021-2024, que substituíu o anterior plano do ano 1992, e que na práctica resultou un documento totalmente irrelevante e ineficaz que non cumpriu coas súas previsións e obxectivos.

En febreiro de 2021, para dar cumprimento ao disposto neste novo Plano Forestal respecto da redución dun 5 % da superficie ocupada por eucaliptos para o ano 2040, o Consello da Xunta decidiu regular con carácter temporal as repoboacións de eucalipto. En concreto, permitíaa nos lugares onde xa existiran no momento de entrada en vigor desta medida, que foi o 2 de xullo dese mesmo ano. Eses catro meses de diferenza entre o anuncio da moratoria e a súa entrada en vigor (coincidentes coa época de plantación) provocou un alarmante efecto chamada que acelerou a introdución de eucaliptos en novas parcelas, o que tamén trouxo consigo o aumento do número de denuncias por plantacións ilegais, na maior parte dos casos, en pastos ou tras a tala de carballeiras.

En decembro de 2025 remataba esta primeira pseudomoratoria e entraba en vigor unha nova que a ampliaba até decembro do 2030. Agora, tras a recente finalización da primeira pseudomoratoria, é un bo momento para analizar este período e sacar conclusión sobre a súa eficacia.

Incumprimento sistemático da moratoria

En primeiro lugar, un dos obxectivos desta moratoria era reducir a masa forestal de eucalipto para cumprir coas directrices do Plano Forestal de Galiza que marca unha subida do 3 % para o período 2021-2025 e unha rebaixa dun 4 % e dun 5 % para os anos 2035 e 2040, respectivamente, na superficie de eucaliptais. Segundo os datos dispoñíbeis no Inventario Forestal Continuo de Galiza (IFCG), desde o inicio da moratoria produciuse un incremento dunhas 30.000 has de eucalipto, o que supón un aumento da superficie ocupada polos eucaliptos de case o 7 %, máis do dobre do previsto para este período, mentres que a superficie ocupada por frondosas retrocedeu un 0,7 %, o que fai pensar que, de continuar coas mesmas políticas, a progresión será igual, seguirá aumentando a superficie de eucaliptos e diminuíndo a de frondosas autóctonas.

En segundo lugar, esta Comisión de Montes puido constatar que a moratoria foi incumplida de forma sistemática durante todo o período de vixencia. O incumprimento da lexislación e a sensación de impunidade foron a tónica reinante durante este tempo. Isto pode ser debido a que a implantación da moratoria non foi acompañada de ningunha medida destinada a incrementar a vixilancia e control sobre o seu cumprimento, de ningunha campaña disuasoria nin de medidas que fomentasen o interese das persoas propietarias polas frondosas autóctonas. Ao anterior hai que sumarlle a falta de dilixencia na tramitación das denuncias por parte da administración galega. A Xunta de Galiza declara ter tramitado 1.362 sancións neste período de catro anos e medio. Unhas 300 por ano. Menos dunha sanción por día é o seu balanço de infraccións á Lei de Montes por este motivo.

Falta de vontade e dilixencia na tramitación das denuncias

Para entender un pouco mellor o anterior, neste mesmo período, ADEGA presentou unhas 700 denuncias ante a Xunta de Galiza, a maior parte por plantacións ilegais de eucaliptos, seguidas de cortas a feito de masas de frondosas autóctonas do Anexo I da Lei de Montes, ou por ambas á vez. Imos explicar o balanço dos expedientes destas denuncias un pouco máis polo miúdo.

Das 700 denuncias presentadas, só obtivemos resposta en 47 ocasións (39 de Medio Rural, 7 de Patrimonio Cultural e 1 de Augas de Galiza). É dicir, en máis do 93 % dos casos ignoraron a nosa solicitude de resposta. Destas respostas, en 24 casos non atopan infracción e arquivan a denuncia, e en 8 casos incoan expediente sancionador. Só consta a retirada dos eucaliptos en 3 dos expedientes.

Por este motivo, e tendo constatado que os eucaliptos seguían na maior parte das parcelas denunciadas, ADEGA solicitou expresamente o acceso a eses expedientes de denuncia dos que non se obtivera resposta, xa que malia a demandar en todas as denuncias que “se informe en tempo e forma a esta entidade das medidas e actuacións derivadas da presente denuncia”, esta solicitude foi ignorada sistematicamente.

En concreto, solicitáronse os expedientes de 18 parcelas denunciadas e recibimos 10 respostas, das cales 2 indicaron erros na nosa denuncia, 2 expedientes non se correspondían cos solicitados e 6 foron incoados. En 3 destes tramitouse unha sanción e en 2 foron retirados os eucaliptos, feito que foi corroborado por voluntariado desta Comisión de Montes.

“Desde o inicio da moratoria, a superficie a eucalipto incrementouse en 30.000 hectáreas”

Nestes expedientes tamén se aprecian erros nas datas de estimación da idade dos eucaliptos en parcelas nas que temos constancia con fotografías, e atopamos informes incongruentes ou contraditorios entre axentes forestais e policía autonómica. Ademais, os expedientes sancionadores ou non se tramitan ou están sen resolver, e os eucaliptos destas parcelas non foron retirados en case ningún caso. En resumo, segundo os datos dos que dispón ADEGA respecto das denuncias presentadas, podemos sacar varias conclusións:

- Non nos dan acceso á maior parte dos expedientes das denuncias presentadas malia a ter dereito.
- Da maior parte de denuncias que presentamos, consta un número de sancións mínimas, e no resto non consta que estea resolto o expediente sancionador.

- Existe negligencia e falta de dilixencia na tramitación dos expedientes.
- Os eucaliptos seguen presentes nas parcelas en practicamente todos os casos.

A pseudomoratoria, ineficaz

Cualificámola de pseudomoratoria por tres razóns principais, que pasamos a analizar: falta de seguimento e avaliación do seu cumprimento, falta de medios para facela cumprir, e falta total de transparencia. Razóns que en última instancia certifican a súa ineficacia.

Non se fixo unha análise rigorosa de datos para avaliar o cumprimento e efectividade da prohibición de repoboar eucaliptos nos lugares nos que non existisen plantacións previamente á moratoria, algo que debe ser a base de calquera planificación. De feito, como indicaba o propio Juan Picos (coordinador técnico do IFCG) na Voz de Galicia, “aínda non foi publicado o Inventario Forestal Continuo de Galiza, e polo tanto non se pode avaliar se a moratoria foi efectiva até o de agora. Estanse propoñendo medidas sen que fosen publicados datos concretos, e isto non ten sentido”. O IFCG só publicou até o de agora datos parciais e indicou a dificultade de detectar as plantacións de eucaliptos de menos de 3 anos. Polo tanto, a día de hoxe, seguimos sen coñecer a superficie que realmente ocupa o eucalipto en Galiza. É bastante probábel que, cando se conte coa totalidade de datos, a superficie ocupada polo eucalipto sexa maior desas 438.000 has das que se falaba tras a publicación dos últimos datos do inventario correspondentes ao ano 2025.

Facer cumprir a moratoria require de moitos medios por parte da administración para exercer control e ser dilixente á hora de tramitar infraccións e sancións, ademais de rigor e vontade. Polo visto até o de agora, non existiron nin medios nin vontade para facer cumprir a moratoria. Por outra banda, vemos que en ocasións se arquivan expedientes por non apreciarse infracción, o

Eliminación dunha carballeira consolidada en Melide. Ano 2021 · Rubén Vidal

Dobre actuación ilegal: eliminación de carballeira a feito para transformar en plantación de eucaliptos (agosto 2021) · Rubén Vidal

que nos indica unha falta de claridade das normas (p.ex., porcentaxe de eucalipto permitido en parcelas mixtas, substitución de plantacións nunhas parcelas por outras, plantacións contempladas en plans de ordenación, idade da plantación anterior ou posterior á moratoria...) que dificulta o control por parte da administración, e fai que a cidadanía non teña claro o que se pode e o que non se pode facer. Semella que a maneira de actuar da Xunta de Galiza é mirar para outro lado e tapar na medida do posíbel as denuncias por parcelas repoboadas con eucalipto ilegalmente, e non dar nin publicar ningún tipo de información.

“Non existen nin medios nin vontade para facer cumprir a moratoria do eucalipto”

Dáse unha falta total de transparencia e información sobre a moratoria rematada, cando xa entrou en vigor unha nova moratoria até o ano 2030. Non se coñecen e non foron publicados datos sobre a repercusión da moratoria e sobre a súa eficacia. Por exemplo, ademais de ter tramitado 1.362 sancións, deberíamos saber cantas denuncias foron presentadas, en cantas ocasións actuou a Xunta de Galiza de oficio, a superficie afectada por plantacións ilegais e en que porcentaxe desa superficie xa foron retirados os eucaliptos ilegais, xa que o deber de restituír os danos neste caso non prescribe nunca. A ADEGA rara vez se nos envía a información dos expedientes, a pesar de sermos parte interesada e termos dereito ao seu acceso. Polo que vemos, a moratoria adoe-

ce, ademais de falta de avaliación, dunha absoluta falta de transparencia e coñecemento público das actuacións realizadas, o que nos fai desconfiar dunha verdadeira acción real da Xunta de Galiza para facer valer esta moratoria e sancionar as plantacións ilegais de eucalipto.

Moratoria 2026-2030: aínda máis flexibilización

A finais do 2025 foi aprobada a Lei de medidas que acompaña os orzamentos, e nela incluíase a ampliación da moratoria até o ano 2030. Esta nova pseudomoratoria trae algún cambio que contribúe a flexibilizar a plantación de eucaliptos e que na práctica pode supoñer que continúe o aumento de superficie dedicada ao eucalipto. Estes cambios son os seguintes:

Permitiranse repoboacións de *Eucalyptus* para substituír outras anteriores e transformalas en masas de coníferas ou frondosas caducifolias, incluso entre parcelas forestais de persoas titulares distintas. Esta medida de "troco" de parcelas mesmo entre diferentes propietarios, aparentemente favorecedora dunha progresiva deseucaliptización moi necesaria nos espazos protexidos, podería rematar fomentando o acaparamento de terras por parte das pasteiras para consolidaren grandes masas, rebaixaren os custos de explotación e fortaleceren a súa presenza no territorio fronte a particulares e comunidades.

Permitirase plantar eucaliptos para substituír as masas de piñeiros danadas pola praga da banda marrón (*Lecanosticta acicola*) cando a mortalidade real da masa sexa superior ao 25 %, até un máximo do 50 % (e unha soa quenda de corta) da superficie da parcela, debendo repoboarse o outro 50 % con coníferas ou frondo-

Plantación ilegal en prado contiguo á lagoa de Denude na Terra Chá (abril 2021) · Rubén Vidal

sas. Esta medida, lonxe de contribuír ao combate contra esta praga forestal, pretende ampliar descaradamente a superficie de eucaliptais e presentar a especie como substitutiva do piñeiro. Por desgraza, xa coñecemos cal é o compromiso da Xunta cunha xestión forestal sustentábel e o seu rigor no cumprimento das súas propias normas. Abrir a porta á substitución doutras especies forestais por eucalipto aproveitando un andazo, calquera que sexan as condicións, significa consolidar novos focos de invasión desta especie e o probábel control de máis superficie de monte por parte das pasteiras. Recordemos que se estiman en 30.000 as hectáreas afectadas pola banda marrón que poden acabar converténdose en 15.00 hectáreas máis de eucaliptais.

“A moratoria adoce dunha absoluta falta de transparencia e de avaliación”

Ao respecto de eliminar as plantacións ilegais de eucaliptos de faixas secundarias e dos terreos da Rede Natura 2000, xa estaba contemplado na normativa. Chama a atención que nada se di de actuar con máis rigor no control e na tramitación de sancións ou da recuperación da superficie ocupada ilegalmente por esta especie invasora, que debería ser a primeira medida de redución das hectáreas de eucalipto.

Se comparamos a normativa da primeira moratoria coa da ampliación até o ano 2030, vemos que, cos cambios na lexislación, a ampliación da moratoria aínda flexibiliza máis unha situación que xa vimos que dista moito do que se esperaría dunha moratoria real.

Se até o de agora a superficie de eucalipto medrou máis do dobre do esperado, os cambios introducidos na normativa poden facer que este crecemento siga a mesma progresión ou se acelere, polo que dificilmente se poderá cumprir coas previsións do Plano Forestal de Galiza de reducir o 5 % para o ano 2030 a superficie existente de eucalipto que, repetimos, seguimos sen saber cal é. Isto iría ligado a un descenso da superficie ocupada por frondosas autóctonas, que no período 2021-2026 xa baixou nun 0,7 %. Esta situación pode verse acelerada polos novos cambios lexislativos. De feito, xa se está notando polas solicitudes no DOG para a corta de frondosas para transformación en pastos. Estas solicitudes rara vez se dan a costa da eliminación de eucaliptos.

A situación de falta de vontade e dilixencia na tramitación de denuncias pode empeorar se se flexibilizan os casos, dado que a necesidade de certificar que as parcelas presentan mortalidade por banda marrón en máis do 25 % da súa superficie consumirá recursos que deixarán de estar dispoñíbeis para o control das infraccións.

“A ampliación da moratoria contribúe a flexibilizar a plantación de eucaliptos”

A modo de conclusión xeral, todo fai esperar que a ampliación da moratoria 2026-2030 sexa incluso peor que a que estivo vixente até finais do ano 2025.

Urxe un cambio na política para o monte

Cómpre mudar a visión e orientación da política para o monte. Debemos transitar desde un modelo intensivo e forestalista, en base ao monocultivo do eucalipto, cara a un monte que teña como principios reitores a diversidade de hábitats e de especies, o fomento do arborado autóctono, a multifuncionalidade de usos e aproveitamentos, o mantemento dos servizos ecosistémicos, a non privatización de montes veciñais, a creación de emprego e a sustentabilidade económica e social.

Para rematar, gustaríanos recordar as seguintes medidas que como ADEGA demandabamos ao Goberno galego hai un ano xunto a outras organizacións ecoloxistas e sindicais:

- Moratoria indefinida para novos plantíos de *Eucalyptus* até que se elabore una normativa específica para a ordenación das masas de eucalipto no territorio galego, e prohibición desta especie na RGEP (Rede Galega de Espazos Protexidos).
- Prohibición das novas plantacións de *Eucalyptus nitens* e de repoboacións con robinias, acacias, *Pawlonia* e bambús, e outras especies invasoras. Erradicación destas na RGEP.
- Programa de redución progresiva da superficie ocupada por eucaliptos e outras especies exóticas invasoras presentes no monte galego: robinias, ailantos, cortaderias, calas, ortensias, bambús, crocosmias, etc.
- Programa de eliminación das plantacións ilegais en terras agrarias e bosques autóctonos, que contemple opcións alternativas ao uso do eucalipto para as persoas titulares do monte.
- Constitución dun grupo de traballo que teña como obxectivo a elaboración dunha normativa para a ordenación das masas de eucaliptais, conformado, entre outras, polas entidades e organizacións que viven, traballan ou xestionan o monte e o medio rural. Esta normativa terá que ter en conta que os espazos susceptibles para a plantación do xénero *Eucalyptus* deberán estar ordenados e xestionados, coa reserva dunha parte da superficie ocupada para producir madeira de calidade.